

Francesc SERÉS

Contes russos

Barcelona: Quaderns Crema, 2009, 223 p., 18 €

Per tancar «Algunes notes sobre l'antologia», Francesc Serés diu que Anastàssia Màximovna afirma que «tot és traduïble, fins i tot la llengua» (p. 19). En els vint-i-un relats que conformen *Contes russos*, Serés ho tradueix tot menys la llengua. Tradueix –del català al rus– arguments, paisatges, personatges i èpoques. Com ha explicat l'autor, *Contes russos* és una falsa antologia: la traductora i antòloga Anastàssia Màximovna i els cinc autors seleccionats són una creació de Serés.

Ordenats cronològicament de manera decreixent, els contes recorren Rússia a través del temps: des de l'actualitat («Low Cost Live, Low Cost Love») fins a la Rússia dels tsars («El darrer sopar de Serguei Aleksandr», de final puixkinià). Del treball de Serés, que consisteix a travar històries servint-se de tècniques narratives i estils diversos, en resulten vint-i-un contes diferents que, agrupats tal com va fer el seu autor fictici presentat amb una petita biografia, parlen, segons hem de creure, de realitats que s'han succeït a Rússia, a la URSS, i a Rússia una altra vegada, en els últims cent cinquanta anys.

Amb els textos publicats fins ara (i a excepció, potser, de *Caure amunt*), Serés ha configurat una poètica que, amb tots els matisos que calgui, considerem realista: descriu com viuen homes i dones i especialment com viuen aquells amb existències menys literàries: «no en sé res, dels campus de les universitats americanes ni dels dilemes que provoquen traumes estètics a pintors i a violinistes, ni de les reunions de negocis i sexe per Europa...» (del *Pròleg personal en forma d'epíleg literari*, consultable a www.escriptors.cat). Si a *La força de la gravetat* hi havia, com en treballs anteriors de l'autor, una part de documentació, i a *Caure amunt* una construcció basada en tres figures de la tradició literària catalana, *Contes russos* pren elements de tots dos llibres, i comparteix, és clar, altres elements de les obres anteriors. Especialment, el món del treball, els accidents (trobem dues versions d'una mateixa història a «La pagesa i el mecànic», de *Contes russos*, i «La torna», de *La força...*); la presència de condicions climatològiques extremes, o catàstrofes ambientals (un incendi, l'explosió de Txernòvil). La mirada de Serés es fixa en un mateix estrat de la realitat: la classe mitjana treballadora, i construeix un relat, trava un sentit, que té com a element central la dissociació entre els grans fets i la vivència íntima que en tenen els personatges. La Història els devora i les seves vides van per altres camins:

«Després va venir Pavla, la il·lusió de la seva vida, i tots i cadascun dels esdeveniments històrics que passaven sense pena ni glòria pel llogaret» (p. 72). Un poder, una realitat, que tot ho abasta, i una força gravitatòria (la de «La guerra contra els voromians») que determina la relació dels homes amb l'entorn. Si a *La força de la gravetat* la construcció d'arguments i personatges bevia d'un treball de documentació i observació directa, a *Contes russos* el mecanisme per construir relats és l'explotació de la tradició literària occidental; la reelaboració d'arguments, personatges, ambients, etc., descrits per un reguitzell d'autors cèlebres citats per molts ressenyadors. Aquest exercici estilístic té interès i mostra en un mateix recull una diversitat de registres rica que, si bé d'una banda manté molts trets propis de la literatura de l'autor, també escatima algunes imatges de fixació retinal de *La força de la gravetat* que es feien rellegir amb insistència.

Com dèiem, les característiques principals d'allò que en diríem la poètica de Serés es construeixen des d'una base realista. Aquesta elecció, ben conscient, posa damunt la taula unes implicacions ideològiques (estètiques, polítiques...) que l'autor desenvolupa, per exemple, al *Pròleg personal en forma d'epíleg literari*. Si tota tria ja és un posicionament (i ressenyem una antologia), Serés escull com a protagonistes personatges d'un estrat social que no forma part d'elits poderoses.

Amb relació a la poètica i les seves implicacions ideològiques, la contextualització de Serés en el panorama literari català duu a una constatació: resulta que, oh sorpresa, per fer literatura *amb* o *des de* o *partint de...* una base ideològica concreta (que no ens pertoca d'etiquetar) no cal ni ordenar-se imparable, ni vantar-se de descarat. L'opció literària de Serés és també concreta i l'autor explica amb prou claredat els raonaments que la justifiquen. A *Contes russos*, aquesta opció continua intacta, però es vehicula amb un artefacte complex: la ficció d'una ficció; la multiplicació dels autors i les veus narratives. Lluny d'impostacions conceptuoses, l'explicació –i no l'objecte explicat– que presenta l'escriptor és senzilla: va començar aquests contes com a exercicis d'estil, d'imitació de maneres de narrar, i la forma que els ha donat finalment juga amb aquest component ficcional. Ara bé, si dèiem que l'opció de l'autor –una poètica realista centrada en *la seva* realitat– continua intacta, què hi fa, aquí, Rússia, «un país tan gran que sembla mentida que pugui existir» (p. 17)? Hi té res a veure, aquell lloc comú addictiu, aquella pugna que (aquí) sovinteja en papers que parlen de llibres, entre el localisme (esprimatxat, curt de mires) i l'universalisme (home de món, cosmopolita!)? Qui ho dirà, d'una antologia de contes russos presentada per un català de l'Aragó, que és un llibre *localista*? Per això dèiem que Serés ho tradueix tot menys la llengua. La llengua que, ai las!, ¿no deu ser quelcom de semblant a l'element principal que motiva penjaments en forma de llufa feta de prejudicis?

Josep Sanz Datzira

Universitat Autònoma de Barcelona